

van zich horen wanneer het om doden op grote schaal (en met de bedoeling om te doden) gaat? De vraag was inderdaad wat emotioneel gesteld, daaraan heeft dr. Zeegers gelijk. Vandaar dat ik haar nog eens stel, in de hoop dat nu duidelijker door komt dan de vorige keer wat de bedoeling is: een (zelf)onderzoek naar onze motieven. Om alle misverstanden te vermijden: ook ik wil graag de waarde verdedigen dat het leven a.h.w. heilig is. Vermoedelijk is er niemand die behoefte heeft daaraan te tornen. Er zou anders immers niet eens een probleem zijn.

Maar leven en leven is twee. Men kan ook zeggen: menselijk leven is meer dan wat de bioloog leven noemt. Zolang wij onder leven louter biologisch geconstateerd leven verstaan, zijn we nog niet (of: niet meer) met *menselijk* leven bezig. Op dit punt ligt dan ook een vergelijkingsmogelijkheid tussen euthanasie en abortus. Dat hoop ik althans voor de abortus-teams. Als het niet zo was, zouden ze ondanks alles met moord bezig zijn.

Dat ze daarmee *niet* bezig zijn, dus: dat curretage na verkrachting of abortus provocatus bij absolute weigering van zwangerschap géén moord is, kan nergens anders op berusten dan op de redenering dat leven en leven twee is, en dat er m.a.w. ook zoiets als ongekwalificeerd leven bestaat.

Deze term is voor verbetering vatbaar. Ik bedoel ermee dat in het zwangerschapsproces de allereerste fase nog de minst kwalitatieve is. Dat is (in het voorbijgaan) ook de reden waarom prof. Haspels kan zeggen — de literatuur valt hem (voorzover er onderzoek naar verricht is) daarin bij — dat hij weinig van schuldcomplexen heeft gemerkt bij gehuwde vrouwen die een abortus hebben gehad. Zijn die vrouwen afgestompt? Nee, maar zij hebben het allereerste begin blijkbaar veel minder als kwalitatief menselijk leven ervaren. De grond daardoor ligt m.i. niet alleen in de subjectieve waardering (i.c. de weigering van een bepaalde zwangerschap) maar ook in de ontwikkelingsgeschiedenis van een vrucht. De subjectieve waardering, de diskwalificatie, is mogelijk omdat deze vrucht inderdaad (nog) geen mens is.

Men kan dat verschil met recht een gradueel verschil noemen. Maar graduele verschillen kunnen kwalitatief worden als ze (naar boven of beneden) een kritisch punt gepasseerd zijn. Het verschil